

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МИКИТЮК ПЕТРО ПЕТРОВИЧ

УДК 657.6:338.45:69

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Спеціальність – 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Тернопіль – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Тернопільському національному економічному університеті
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий консультант доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Литвин Богдан Миронович,
Тернопільський національний економічний
університет

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
Мних Євген Володимирович,
Київський національний торговельно-
економічний університет,
завідувач кафедри фінансового аналізу і
контролю

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Шкарабан Степан Іванович,
Тернопільський національний економічний
університет,
завідувач кафедри економічного аналізу та
статистики

доктор економічних наук, професор,
Ковальчук Тетяна Миколаївна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри обліку та аудиту

Захист відбудеться _____ червня 2011 р. о _____ годині на засіданні
спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 Тернопільського національного
економічного університету за адресою: 46020, вул. Львівська, 11-а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного
економічного університету за адресою: 46020, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий _____ травня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економічний стан держави й окремих секторів економіки України значною мірою визначається темпами і масштабами розвитку будівельної галузі як пріоритетної. Це зумовлює загострення уваги до формування організаційно-економічного механізму підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності у зазначеній галузі, складовою частиною якого є науково обґрунтоване аналітичне забезпечення зростання ефективності взаємопов'язаних інвестиційних та інноваційних процесів.

Вагомість аналітичних аспектів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності в будівництві актуалізується через загострення конкуренції на інвестиційному ринку та посилюється специфікою галузі: тривалий цикл інвестиційно-інноваційних проектів і адекватне зростання кошторисної вартості об'єктів у процесі будівництва, нестача джерел фінансування, необхідність обґрунтування пріоритетів при розподілі ресурсів.

Усі ці фактори негативно впливають на проектування та будівництво. Основні недоліки й помилки в інвестиційно-інноваційних проектах, що виявляються на передінвестиційній стадії або в процесі будівництва, проявляються у недостатньому врахуванні перспективної потреби в продукції, неправильному визначенні вартості залученого капіталу в будівництво, недостатньому економічному обґрунтуванні проектних рішень при розрахунках економічної ефективності.

Підприємствам будівельної галузі необхідно комплексно аналізувати й оцінювати ефективність інвестиційно-інноваційних проектів, що дасть змогу прийняти виважені рішення щодо доцільності їх реалізації.

Еволюційний розвиток теорії і практики аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності досліджували зарубіжні вчені, зокрема: В. Александрова, А. Антипін, Х. Барнет, В. Блохіна, Є. Вітте, С. Глазьєв, Б. Гриньов, Е. Денісон, П. Друкер, П. Завлін, В. Зомбарт, М. Калецкі, Т. Колмикова, М. Кондратьєв, Е. Крилов, С. Кузнец, М. Лімітовський, Ф. Махлуп, Р. Менселл, Г. Менш, В. Мічерліх, Р. Солоу, Л. Соті, Б. Твісс, Р. Фатхутдинов, Х. Фрімен, В. Хартман, Х. Хауштайн, А. Шпідгофф, Й. Шумпетер, Ю. Яковець.

Проблеми обліку, аналізу та контролю інвестиційно-інноваційної діяльності досліджували вітчизняні вчені за багатьма напрямками: теорія інвестиції та інновації, їх оцінка й аналіз – І. Бланк, А. Гойко, М. Денисенко, С. Ілляшенко, Т. Майорова, А. Пересада, М. Крупка, В. Федоренко; обліку та звітності – Є. Бойко, Ф. Бутинець, А. Герасимович, С. Голов, З. Гуцайлюк, З. Задорожний, Г. Кірейцев, Я. Крупка, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, М. Пушкар, В. Шевчук; контролю й аудиту – Г. Давидов, Н. Дорош, Є. Калюга, О. Петрик, В. Рудницький; економічного аналізу: - І. Житна, Л. Кіндрацька, Т. Ковальчук, І. Лазаришина, Л. Лахтіонова, Б. Литвин, Є. Мних, М. Туган-Барановський, І. Фаріон, М. Чумаченко, С. Шкарабан.

Поряд з тим, у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах недостатньо розроблені концептуальні засади аналізу ефективності інвестиційно-

інноваційної діяльності підприємств, не нагромаджено достатньої кількості результативних досліджень, що стали б основою теоретичного обґрунтування та розроблення методології аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Тернопільського національного економічного університету за темами: «Дослідження та розробка методологічних основ обліку, аналізу і контролю інвестиційної діяльності підприємств в Україні» (державний реєстраційний номер 0108U002111), в якій автор розробив методологічні й організаційні підходи до аналізу капітальних та фінансових інвестицій як самостійного відокремленого виду діяльності підприємства; «Дослідження виробничо-інвестиційної діяльності та напрями підвищення її ефективності» (державний реєстраційний номер 0105U000862), що містить сформульовані автором положення оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування концепції аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій, а також розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення методології оцінювання й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. Відповідно до окресленої мети у дисертації визначені завдання, спрямовані на її досягнення:

– встановити причинно-наслідкові зв'язки між базовими категоріями «інвестиції» та «інновації», що визначають теоретичні підвалини відносин в інвестиційно-інноваційному процесі з метою розроблення методології аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств;

– удосконалити систему обліково-інформаційного забезпечення аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств з метою скорочення часових періодів між проведенням аналізу і використанням його результатів;

– визначити перспективи інвестиційно-інноваційного розвитку будівельної галузі та її фінансового забезпечення для обґрунтування інвестиційно-інноваційних програм та проектів;

– систематизувати вітчизняний та зарубіжний досвід оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів на основі комплексної системи аналітичних показників з метою їх адаптації та доцільного використання у вітчизняних дослідженнях;

– окреслити напрями удосконалення методології аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності на основі сформованої системи інтегрованих показників ефективності та визначення меж інтервалів ефективності за виділеними складовими для ранжування зон ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства;

– удосконалити методичні підходи до розрахунків грошових потоків з метою обґрунтування інвестиційно-інноваційних рішень;

– обґрунтувати доцільність проведення аналізу інвестиційно-інноваційного проекту із застосуванням методології розрахунку ефективності інновацій із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій на основі отриманих результатів, спрямованих на підвищення ефективності підприємств;

– виявити і деталізувати чинники ризику та невизначеності середовища для їх урахування при оцінюванні ефективності інвестиційно-інноваційного проекту;

– обґрунтувати методологічний підхід до аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів в умовах ризику із використанням методів імітаційного моделювання;

– удосконалити методологію аналізу впливу ціноутворення на ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства для виявлення додаткових можливостей і обмежень в інвестуванні;

– удосконалити механізм оцінки й аналізу впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства з виокремленням операційної, фінансової та інвестиційної складових.

Об'єктом дослідження є інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну базу дисертаційної роботи становлять основні принципи і положення класичного та неокласичного напрямів теорії економічного аналізу. Для досягнення сформульованої мети і виконання окреслених завдань використано такі методи дослідження: класифікаційно-аналітичний (при встановленні класифікаційних ознак інвестицій, інновацій), діалектичний метод пізнання (при визначенні ролі інвестицій у кругообігу ресурсів), методи індукції і дедукції, аналізу і синтезу, наукової абстракції і теорії графів (при побудові динамічних багатофакторних моделей аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності), економіко-статистичні методи (для розрахунку інтегрованих показників ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності), імітаційне моделювання (для побудови моделі оцінки впливу факторів ризику та невизначеності на ефективність інвестиційно-інноваційного проекту). Проведене дослідження базоване на положеннях і принципах теорії ринкової економіки, наукових розробках із питань оцінювання й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, міжнародні стандарти фінансової звітності, національні стандарти бухгалтерського обліку, наукові джерела, матеріали періодичних видань, Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, інструкції, матеріали Міністерства регіонального розвитку та будівництва

України, аналітичні та фінансово-економічні бюлетені Державного комітету статистики України, економічна інформація підприємств будівельної галузі.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації здійснено постановку і системне вирішення проблеми формування концептуальних засад і методології аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств з будівництва об'єктів та впровадження нових технологій. Наукову новизну дисертації визначають такі положення:

вперше:

– визначено сутність інвестиційно-інноваційної діяльності як об'єктивно обумовленого, системного, цілеспрямованого процесу реалізації комплексу заходів із метою отримання прибутку або соціального ефекту, що потребують економічного обґрунтування необхідних інвестицій, пошуку і вибору інвестиційних ресурсів для реалізації наукових розробок, принципово нових видів продукції, техніки й технологій;

– на основі системного підходу та досліджень еволюції теорії інвестиційно-інноваційного розвитку сформульовано сутність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності як цілісного структурно-відокремленого етапу дослідження, організаційно пов'язаного з іншими етапами комплексного економічного аналізу, що дає змогу поліпшити оцінювання показників ефективності проектів, оптимізувати портфельні інвестиції, дохідність операцій із конкретними фінансовими активами з урахуванням інвестиційно-інноваційної чутливості й забезпечити беззбитковість, виявити вплив інвестиційно-інноваційних проектів на загальні результати діяльності підприємства;

– запропоновано системну модель розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційного проекту як необхідну умову для впровадження інновацій та їх використання на підприємствах із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій, що дозволяє здійснювати розрахунок одиничних показників, враховуючи чинники невизначеності, ризику та інфляції, вибирати оптимальний варіант із сукупності економічно доцільних проектів;

удосконалено:

– систему обліково-інформаційного забезпечення аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств на основі систематизації показників оцінювання інвестиційно-інноваційних проектів та програм за напрямками, характером і джерелами інформації, що посилить аналітичність, простоту й наочність результативної інформації та нівелюватиме відмінності часових періодів між проведенням аналізу і використанням його результатів;

– теоретичне підґрунтя розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в будівництві на основі впровадження інновацій, удосконалення методів її оцінювання, зокрема, за рахунок виявлення і використання ресурсів, спрямованих на підвищення її ефективності, що дасть змогу керівникам підприємств виявити позитивні і негативні сторони цієї діяльності, допоможе обґрунтувати управлінські рішення та ефективно керувати не тільки інвестиційно-інноваційною діяльністю, а й підприємством у цілому;

– механізм оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів залежно від виду інновацій, що дасть змогу встановити їх мультиплікативний вплив на ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій;

– методологію комплексного експерименту як складної системи апробації інновацій, що дасть змогу комплексно оцінити інвестиційно-інноваційні проекти на основі інтегральних показників ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності, рівня інфляції, ризику, еластичності, релевантності та левериджу;

набули подальшого розвитку:

– методологія кількісно-якісного аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності, яка передбачає дворівневе його оцінювання: кількісне – шляхом формування системи інтегрованих показників за виділеними (економічною, фінансовою, ресурсною, науково-технологічною, маркетинговою, соціальною, екологічною) складовими ефективності та узагальнюючим інтегрованим показником ефективності, а також якісне – на основі визначення меж інтервалів ефективності за виділеними складовими і ранжування відповідних зон ефективності, що дасть змогу виявити позитивні і негативні значення інтегрального показника;

– підходи до структурування та оцінки ризику залежно від рівня впливу на ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності з урахуванням організаційно-управлінських, виробничо-збутових і фінансово-економічних ризиків;

– механізм імплементації ресурсно-ранжувального методу розрахунку вартості будівництва в методологію ціноутворення, що дасть можливість оптимізувати розподіл ресурсів у будівництві, удосконалити методологію визначення вартості інвестиційних проектів та програм, оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств загалом;

– підходи до аналізу впливу окремих факторів на ефективність операційної діяльності підприємства з виділенням індексу зміни цін як самостійного чинника при розрахунках зміни собівартості, що розвиває методологічне підґрунтя аналітичних досліджень інвестиційно-інноваційної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі з метою отримання економічного та соціального ефектів.

Внесено пропозиції щодо напрямів підвищення ефективності регіональної інноваційної діяльності, які частково врахував Комітет із питань науки і освіти Верховної Ради України за результатами парламентських слухань: «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (довідка № 04-1167/9-19 від 8.04.2007 р.).

Запропоновані автором «Методичні рекомендації з оцінки та аналізу економічної ефективності інвестиційно-інноваційних проектів на будівельних підприємствах» підтвердили свою пріоритетну значимість та універсальність

порівняно з чинними вітчизняними методичними рекомендаціями та методами оцінки інвестиційних проектів у зарубіжній практиці. При розробленні методик збережено важливі національні напрацювання та світові класичні підходи до даної проблеми. Результати дослідження впроваджено Міністерством регіонального розвитку та будівництва України (довідка № 9/10-1182 від 11.12.2008 р.).

Результати наукових розробок автора використано при обґрунтуванні основ аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Зокрема, у практиці Міністерства регіонального розвитку та будівництва України використовують: імітаційне моделювання процедур економічного аналізу ефективності інноваційних проектів у будівництві; організаційно-економічні процедури економічного аналізу ефективності інноваційних проектів на підприємствах будівельної галузі; прогнозний аналіз витрат на створення виробничих інновацій (довідка № 12/19-2-1/56-2910 від 29.10.2009 р.).

Пропозиції і рекомендації автора щодо розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності впроваджено на підприємствах будівельної галузі, де акценти закономірно зміщуються на інноваційну основу в ієрархії пріоритетів, серед яких є: автоматизація методів розрахунку та проектування будівель, необхідних для проектування, що сприятиме вдосконаленню чинного законодавства й адаптуванню їх до міжнародної нормативної бази. Пропозиції розглянуло Івано-Франківське територіальне відділення Академії будівництва України та рекомендувало для практичного використання на підприємствах будівельного комплексу західного регіону України (довідка № 13-3/2 від 20.01.2010 р.).

У практиці ВАТ «Івано-Франківськцемент» використано запропоновану загальну блок-схему аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності, на основі якої оцінюють фінансовий і майновий стан підприємства, ступінь достатності капіталу для поточної діяльності та інвестицій, потребу в додаткових джерелах фінансування (довідка № 14-25/4 від 20.03.2009 р.).

Представлені в дисертаційній роботі розробки з проблем аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств були виконані на підставі здійсненого дослідження та узагальнення досвіду господарювання підприємств будівельного комплексу західного регіону України. Методичні та практичні рекомендації представлені в дисертації після вивчення фахівцями підприємства використовуються в діяльності ТОВ «Карпатнафтохім». За активною участю автора та з використанням методологічного підходу поданого в дисертації розроблено рекомендації щодо аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів на даному підприємстві. Усі зазначені пропозиції та рекомендації впроваджені в роботу підприємства (довідка № 11/3-12 від 05.01.2010 р.).

Розроблений алгоритм оцінки інвестиційно-інноваційної ефективності проектів, у якому враховано їх специфіку, застосовано у практичній діяльності ВАТ «Івано-Франківськбуд» за допомогою об'єктно-орієнтованої мови

програмування Visual Basic 6.0, що дало змогу автоматизувати обліково-аналітичну роботу (довідка № 01-970 від 30.12.2009 р).

Основні положення, сформульовані у дисертаційній роботі, використовують у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Інвестиційний менеджмент», «Інноваційний менеджмент», «Інноваційна діяльність», «Інвестування», «Менеджмент організацій» (довідка № 124-02/2248 від 5.10.2009 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, викладені в дисертації, автор отримав особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використані лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати, отримані в дисертаційній роботі, представлені на 20 міжнародних та всеукраїнських конференціях у вигляді доповідей, виступів і тез, а саме: Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми розвитку будівництва в Україні» (м. Тернопіль, 2001 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Тернопіль, 2002 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Ефективність інвестиційного процесу в Україні: стан, проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 2005 р.); III регіональній науково-практичній конференції «Стратегічна реструктуризація регіональної економіки та соціальної сфери (у контексті вступу України до СОТ)» (м. Вінниця, 2006 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Генезис інституційної системи сучасної економіки України» (м. Чернівці, 2006 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки» (м. Тернопіль, 2007 р.); XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи функціонування інноваційної системи держави в умовах глобалізації» (м. Луцьк, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «XXI століття: Наука. Технологія» (м. Мукачеве, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності в умовах глобалізації економіки» (м. Ужгород, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України» (м. Тернопіль, 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції і проблеми розвитку інвестиційно-будівельного комплексу» (м. Тернопіль, 2007 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави» (м. Дніпропетровськ, 2008 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і механізм відтворення ресурсного потенціалу України в конспекті євроінтеграції» (м. Рівне, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації» (м. Тернопіль, 2008р.); II Міжнародній науково-практичній

конференції «Реформування економіки України: стан та перспективи» (м. Київ, 2008 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції до 30-річчя факультету банківського бізнесу Тернопільського національного економічного університету (м. Тернопіль, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні реформи у контексті інтелектуального вибору України» (м. Дніпропетровськ, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми економіки й управління у промислових регіонах» (м. Запоріжжя, 2008 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: теорія та практика» (м. Київ, 2008 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремих бізнес» (м. Дніпропетровськ, 2009 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку» (м. Макіївка, 2009 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображені в 49 опублікованих працях загальним обсягом 83,2 друк. арк., з яких: дві одноосібних монографії обсягом 34,6 друк. арк., три навчальних посібники (частка автора 62,1 друк. арк.). У фахових виданнях опубліковано 24 наукові статті (з них 23 одноосібні) загальним обсягом 6,9 друк. арк., 20 публікацій – в інших наукових виданнях (частка автора – 3,6 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація загальним обсягом 547 сторінок машинописного тексту (380 сторінок основного тексту) складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, 16 додатків, списку використаних джерел із 487 найменувань. Основний текст роботи містить 71 таблицю, 55 рисунків, 181 формулу.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Науково-теоретичні засади аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств» сформульовано основний категорійний апарат методології аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі на основі виявлення сутнісних аспектів, доведення системності інвестиційно-інноваційного процесу, що базується на знаннях тенденцій розвитку теорії синергетики та емерджентності для забезпечення зв'язку між інвестиціями та радикальними інноваціями.

При дослідженні економічної сутності інвестицій та інновацій доведено, що між даними категоріями існує зв'язок, який зумовлений їх природою. Інновації не можуть створюватися без додаткових і постійних вкладень інвестиційних ресурсів, а інвестиції мають економічний зміст лише тоді, коли спрямовані на реалізацію певної ідеї для створення нової техніки, технології, що може сприяти появі додаткових можливостей одержання прибутку. Аналіз сутності розглянутих економічних зв'язків дозволяє сформулювати авторське визначення інвестиційно-інноваційної діяльності як об'єктивно обумовленого, системного, цілеспрямованого процесу реалізації

комплексу заходів з метою одержання прибутку або соціального ефекту, що потребують обґрунтування необхідності інвестицій, пошуку і вибору інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, впровадження новацій, принципово нових видів продукції, техніки і технології.

У дисертації проаналізовано неоднозначні трактування аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності у взаємодії з іншими етапами комплексного економічного аналізу. При цьому виділено два підходи: перший базується на розгляді аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності як самостійного етапу, який охоплює весь комплекс питань, починаючи з обґрунтування доцільності інвестиційної та інноваційної діяльності і закінчуючи оцінюванням її ефективності; другий передбачає розмежування завдань, поставлених перед аналізом інвестиційно-інноваційної діяльності та іншими складовими комплексного економічного аналізу, разом з тим, в самостійний напрям він не виділяється. В умовах ринкової економіки і конкуренції більш прийнятним для оцінки й аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств є перший підхід: аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності необхідно розглядати як окремих етап комплексного економічного аналізу. Місце і взаємозв'язки аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності в системі комплексного економічного аналізу підприємства подано на рис. 1.

На основі узагальнення і систематизації емпіричних даних в роботі доведено, що визначальним критерієм інвестиційно-інноваційної активності підприємства є рівень його фінансової стійкості, що показано на рис. 1 взаємозв'язками між етапами 10, 11 і 12. Такий висновок автором пов'язано з необхідністю оцінювання кредитоспроможності потенційного позичальника (можливостями залучення підприємством додаткового капіталу залежно від його кредитного рейтингу), а також наявністю власних фінансових ресурсів, потребою впровадження нових технологій, рівнем ризику, аналізом ефективності поточної (операційної) діяльності.

У дисертації доведено, що повнота і достовірність результатів аналізу визначається його інформаційним забезпеченням. На основі вивчення чинної нормативної бази і узагальнення результатів досліджень зарубіжних вчених розглянуто варіанти подальшого розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств.

Враховуючи нові умови господарювання, ефективним варіантом організації збору й систематизації обліково-економічної інформації визнано узагальнення на підприємстві показників оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності за напрямками, характером та джерелами інформації. Такий підхід до обробки обліково-економічної інформації додає дієвості аналізу, оскільки скорочується розрив між датою проведення аналізу і використанням його результатів.

Дослідження джерел фінансування науково-технічної діяльності у будівництві показують, що основним джерелом розвитку та впровадження

інновацій служать кошти замовників – підприємств та організацій України. Найбільша частина витрат спрямовувалась на придбання машин, устаткування та програмного забезпечення. Це свідчить, що підприємства прагнули, у першу чергу, покращити свою матеріально-технічну базу. Поряд з тим залучення інтелектуального продукту на вітчизняних підприємствах, насамперед, потребує їх переоснащення та модернізації для досягнення необхідного рівня сумісності технічного оснащення і наукових розробок.

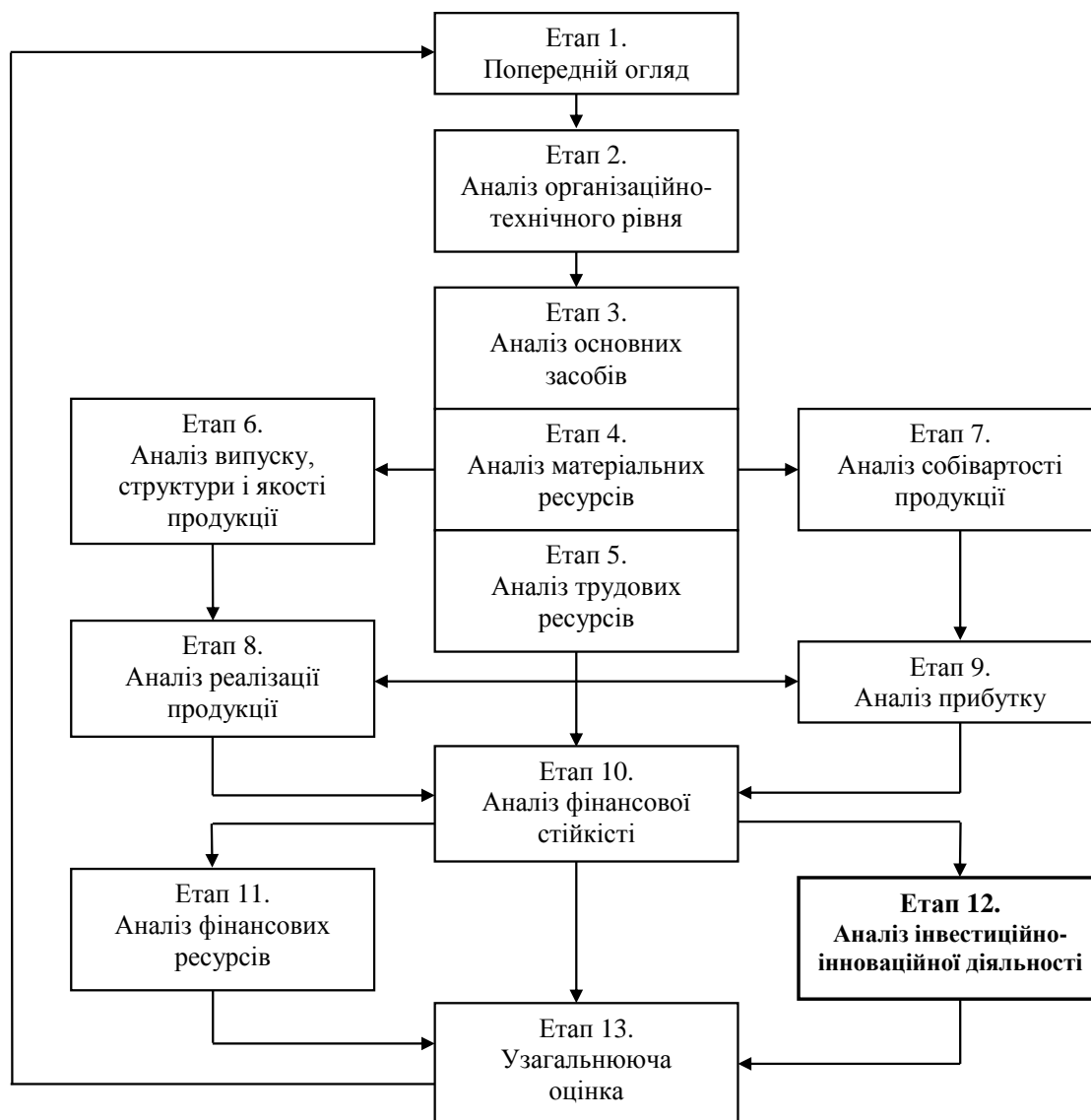

Рис. 1. Місце і взаємозв'язки аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності в системі комплексного економічного аналізу підприємства

Аналіз впливу світової економічної кризи 2008 року на стан будівельної галузі дозволив встановити, що основними джерелами фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств, кредити банків та інші джерела, за рахунок яких було профінансовано понад 80,0% капітальних інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
У фактичних цінах, млн. грн.								
Усього	46563	59899	89314	111174	148972	222679	272074	192878
у тому числі за рахунок								
коштів державного бюджету	2110	4152	9974	6846	9605	15077	15403	8361
коштів місцевих бюджетів	1615	2596	4187	4685	6732	9370	12498	5914
власних коштів підприємств та організацій	32994	38326	56528	66062	89136	130515	161277	127435
кредитів банків та інших позик	2071	4593	6397	15625	21257	33904	42981	25587
коштів іноземних інвесторів	2224	2964	2825	5457	5094	7251	8087	8209
коштів населення на будівництво власних квартир ¹	...	...	...	...	7019	9879	9495	4796
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	1573	1822	2577	3091	5110	8549	11589	5502
інших джерел фінансування	3976	5446	6826	9408	5019	8134	10744	7074
У відсотках до загального обсягу								
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі за рахунок								
коштів державного бюджету	4,5	6,9	11,2	6,1	6,5	6,8	5,7	4,3
коштів місцевих бюджетів	3,5	4,3	4,7	4,2	4,5	4,2	4,6	3,1
власних коштів підприємств та організацій	70,9	64,0	63,3	59,4	59,8	58,6	59,3	66,1
кредитів банків та інших позик	4,4	7,7	7,1	14,1	14,3	15,2	15,8	13,3
коштів іноземних інвесторів	4,8	5,0	3,2	4,9	3,4	3,3	3,0	4,2
коштів населення на будівництво власних квартир ¹	...	...	...	...	4,7	4,4	3,4	2,5
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	3,4	3,0	2,9	2,8	3,4	3,8	4,3	2,8
інших джерел фінансування	8,5	9,1	7,6	8,5	3,4	3,7	3,9	3,7

¹ До 2005 року включно входили до складу інших джерел фінансування.

У другому розділі «Методологічні підходи до аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності» здійснено системне узагальнення підходів до оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, які базуються на врахуванні вітчизняного та зарубіжного досвіду, а також подано висновки щодо удосконалення методології аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності

З метою удосконалення методів оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності в роботі на основі узагальнення та корегування існуючих показників сформульовано нову їх систему, що включає повний набір показників для аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в цілому та його інвестиційно-інноваційних проектів зокрема з урахуванням новітніх підходів до оцінювання ефективності функціонування систем.

У процесі аналізу методів оцінки ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності (NPV – чиста теперішня вартість, PI – індекс дохідності, PB – період окупності, IRR – внутрішня норма дохідності, ECF – ануїтет, еквівалентний річний дохід) доведено, що поряд із перевагами ці методи мають і недоліки, серед яких – відсутність можливості врахування первинних витрат (табл. 2).

Характеристика основних критеріїв оцінки інвестиційно-інноваційних проектів

№ п/п	Критерій	Формула розрахунку (рівняння)	Сфера застосування	Переваги	Недоліки
1	Рентабельність інвестицій (<i>BCR</i> або <i>PI</i>)	$BCR = \frac{NPV}{Q} \times 100\%$ або $DI = \frac{A}{Q} \times 100\% ;$ optimum = max	Формування раціонального набору простих проектів з інвестуванням протягом року	Відображає відносну привабливість проекту і дає змогу проранжувати проекти за перевагою для введення у раціональний набір	Не враховує масштабу проекту. Не приведений до одиниці часу. Отриманий за <i>PI</i> набір проектів не завжди оптимальний (проблеми диверсифікації, взаємозв'язку проектів, їх ліквідності й масштабу)
2	Чиста теперішня вартість (NPV)	$NPV = A - Q;$ optimum = max. Одиничний проект приймають при $NPV > 0$	Оцінка всіх одиничних проектів із фіксованим терміном початку і завершення. Оцінка організаційних, фінансових і деяких технічних заходів у поточній діяльності підприємства	Враховує масштаб конкретного проекту. Простий для розрахунку. Однозначний в інтерпретації. Коректний в обліку реінвестування отриманих доходів	Дає правильну оцінку проектам, що безперервно поновлюються, тільки у поєднанні з <i>ECF</i> . Непридатний для оцінки економічно доцільних термінів експлуатації проектів
3	Внутрішня норма доходності (<i>IRR</i>)	Ставка дисконту, за якої виконується рівність $A = Q$; optimum залежить від характеру проекту (частіше optimum = max)	Порівняння прибутковості процесів, що є основою проектів. Модифікований метод <i>IRR (MIRR)</i> використовують із тими самими цілями	Забезпечує зіставність із фінансовими вкладеннями. Не залежить від вибраної аналітиком ставки дисконту. Забезпечує одноманітність оцінки всіх проектів, легко виробити орієнтувальні значення	Один проект може мати кілька <i>IRR</i> , що ускладнює інтерпретацію результатів розрахунку. Некоректний в обліку реінвестування отриманих доходів. При зіставленні проектів тільки за <i>IRR</i> не враховують їх ризик
4	Термін окупності (<i>PB</i>)	Термін, через який при вибраній ставці дисконту буде виконано рівність $A = Q$; optimum = min	Допоміжний показник для відхилення проектів із невиправдано великими термінами отримання прибутку. Оцінка капітального ризику проекту	Дає оцінку проекту з погляду оборотності капіталу. Допомогає відбракувати проекти з термінами життя, близькими періоду амортизації капіталовкладень	Не дає оцінки стану проекту після періоду окупності. Розрахунок не уніфікований (відомо кілька модифікацій)
5	Еквівалентний річний дохід (ануїтет – <i>ECF</i>)	$ECF = \frac{NPV}{A_{n,i}}$ де $A_{n,i}$ – функція $A_{n,i} = \frac{1 - (1 + i)^{-n}}{i} ;$ optimum = max	Основа для вибору економічно доцільного терміну експлуатації устаткування. Допоміжний показник при аналізі одиничних проектів для оцінки їх «фінансової інтенсивності».	Простий для розрахунку. Однозначний в інтерпретації. Коректний в обліку реінвестування отриманих доходів	Не враховує масштабу одиничного проекту і дає йому правильну оцінку тільки у поєднанні з <i>NPV</i> . При аналізі економічно виправданого терміну експлуатації старого устаткування має бути доповнений критерієм <i>NPV</i>

Позначення:

A – сума дисконтованих доходів (позитивних грошових потоків) за проектом;

Q – дисконтована сума інвестицій (негативних грошових потоків);

i – ставка дисконту;

n – кількість періодів.

В роботі обґрунтовано необхідність застосування методу оцінки адаптованої чистої поточної вартості (Adjusted Net Present Value – ANPV), який рекомендується використовувати для контролю за дефіцитом вільних грошових коштів. Він дає змогу робити висновки про фінансову спроможність проекту.

Досліджено методологію та методи оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності за трьома напрямками (науково-інформаційний рівень підприємства, технічний рівень та економічна ефективність інвестиційно-інноваційних проектів). На основі цього до показників оцінки науково-інформаційного рівня підприємства віднесено коефіцієнти наукомісткості підприємства, використання власних і придбаних розробок. Оцінювання технічного рівня підприємства здійснюється на основі дослідження його відповідності до чинної організаційної структури управління і технології за показниками оновлення продукції, технологій та частки конкурентоспроможної продукції.

Доведено, що найважливішим напрямком інвестиційно-інноваційної діяльності є визначення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. Застосовуючи статичні та динамічні методи ефективності, необхідно інтегрувати їх показники, що дасть змогу враховувати більший масив чинників, які впливають на діяльність підприємства.

Розрахунок інтегральних показників ефективності інвестиційно-інноваційних проектів рекомендовано виконувати у такій послідовності: вибір та обґрунтування показників, які характеризують окремі складові ефективності інвестиційно-інноваційних проектів і обґрунтування допустимості згортки; визначення та врахування рівня значимості показників; побудова функції згортки; апробація функції згортки й аналіз результатів.

Визначення коефіцієнта вагомості часткових показників для всіх складових ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств передбачає використання методу експертних оцінок.

Реалізація пропонованого методичного підходу до оцінки та аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств передбачає використання одного з двох рекомендованих способів її здійснення: на основі розрахунку узагальнюючого інтегрального показника ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності або використання діаграми ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності.

На рівні конкретного підприємства першочергову увагу рекомендовано приділяти підвищенню ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності за її складовими, які мають негативні характеристики: розташування інтегрального показника ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності за даною складовою у зоні «низької» ефективності протягом декількох років; наявність тенденції до зниження інтегрального показника ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності за даною складовою; різке зниження значення інтегрального показника ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності за даною складовою порівняно зі значенням у попередньому році.

У дисертації запропоновано послідовність етапів відбору заходів щодо підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності за її складовими з урахуванням пріоритетності, яка визначається на основі аналізу кореляційних зв'язків інтегральних показників ефективності за окремими складовими. Рекомендовану послідовність апробовано на підприємствах: ВАТ «Івано-Франківськцемент», ТОВ «Карпатнафтохім» Групи «Лукойл-нафтохім», ВАТ «Івано-Франківськбуд».

Використання розроблених рекомендацій дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо удосконалення інвестиційно-інноваційної діяльності на підприємствах з будівництва об'єктів та впровадження нових технологій на базі одержаних результатів оцінки її ефективності за основними складовими.

У третьому розділі «Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційних проектів з будівництва об'єктів та впровадження нових технологій» запропоновано підходи до аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів на підприємствах з будівництва об'єктів та впровадження нових технологій, які реалізуються в три етапи: оцінка ефективності інвестиційно-інноваційних проектів; проведення економічного аналізу інвестиційно-інноваційних проектів; аналіз ефективності інвестиційно-інноваційних проектів.

Для розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційного проекту необхідна розробка спеціальних методів і програм, орієнтованих на вирішення конкретного інноваційного завдання (рис. 2). На цьому рисунку автором представлено схему послідовності розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційного проекту:

- визначається сукупність підприємств, що беруть участь у здійсненні даної інновації;
- встановлюється розрахунковий період і його тимчасові характеристики (терміни початку і закінчення розрахункового періоду, а також термін, до якого приводяться змінні витрати і результати);
- за кожним з варіантів прогнозуються інтегральні дисконтовані витрати і результати та розраховується значення критерію ефективності;
- з даних варіантів виконання інвестиційно-інноваційного проекту вибираються ті, для яких значення критерію ефективності відповідає умові економічної доцільності;
- вибирається оптимальний варіант із сукупності економічно доцільних, який має екстремальне значення критерію ефективності;
- здійснюється врахування чинників невизначеності, ризику, інфляції при оцінці та аналізі ефективності інвестиційно-інноваційного проекту.

На основі пропонуваної схеми послідовності розрахунків ефективності інвестиційно-інноваційного проекту в дисертації проведено дослідження доцільності будівництва у ТОВ «Карпатнафтохім» Групи «Лукойл-нафтохім» трьох установок з виробництва твердої каустичної гранульованої соди

Рис. 2. Послідовність розрахунків ефективності інвестиційно-інноваційного проекту

(проект А), емульсійного полівінілхлориду (проект Б), поліпропілену (проект В) і встановлено, що вони є економічно ефективними. Результати розрахунку чистого прибутку за проектами наведені в табл. 3.

У процесі аналізу доцільно використовувати метод моделювання грошових потоків, пов'язаних з реалізацією проектів, що дає можливість заздалегідь передбачити вузькі місця в реалізації проекту, обґрунтувати необхідні для цього обсяги фінансування, термін впровадження проекту, оцінити вплив можливих відхилень від прогнозованих умов на процес здійснення проекту (табл. 4).

**Розрахунок чистого прибутку (збитку) за проектами ТОВ «Карпатнафтохім»
Групи «Лукойл-нафтохім» (тис. грн.)**

Найменування статті	Значення за періоди									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Будівництво установки з виробництва гранульованої каустичної соди										
1. Операційні доходи	262 207	1 027 300	1 068 120	1 083 059	1 099 014	1 115 982	1 133 960	1 137 880	1 147 107	1 156 258
2. Операційні витрати	263 280	847 385	880 697	913 674	948 508	985 251	1 023 190	1 062 438	1 103 987	1 146 858
3. Податки	1 839	1 968	2 066	2 169	2 278	2 392	2 511	2 637	2 769	2 907
4. Балансовий прибуток / збиток (1-2-3)	-2 911	177 947	185 357	167 216	148 229	128 340	108 259	72 805	40 351	6 493
4а. Ставка податку на прибуток %	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%
5. Податок на прибуток (4 * 4а% / 100%)	0	44 487	46 339	41 804	37 057	32 085	27 065	18 201	10 088	1 623
6. Чистий прибуток / збиток (4-5)	-2 911	133 460	139 018	125 412	111 172	96 255	81 194	54 604	30 263	4 870
Будівництво установки з виробництва емульсійного полівінілхлориду										
			2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Операційні доходи			1 124 687	1 153 625	1 183 119	1 213 727	1 245 447	1 278 281	1 316 679	1 356 191
2. Операційні витрати			639 690	654 784	664 665	674 954	691 320	708 177	725 540	749 024
3. Податки			1	1	1	1	1	1	1	1
4. Балансовий прибуток / збиток (1-2-3)			484 995	498 840	518 453	538 772	554 126	570 103	591 138	607 165
4а. Ставка податку на прибуток %			25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%
5. Податок на прибуток (4 * 4а% / 100%)			121 249	124 710	129 613	134 693	138 532	142 526	147 785	151 791
6. Чистий прибуток / збиток (4-5)			363 747	374 130	388 839	404 079	415 595	427 577	443 354	455 374
Будівництво установки з виробництва поліпропілену										
				2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Операційні доходи				4 042 416	4 140 360	4 240 530	4 342 926	4 447 548	4 552 170	4 663 470
2. Операційні витрати				3 067 932	3 154 156	3 242 967	3 334 443	3 428 662	3 525 708	3 625 666
3. Податки				2	2	2	2	2	2	2
4. Балансовий прибуток / збиток (1-2-3)				974 481	986 201	997 560	1 008 481	1 018 883	1 026 459	1 037 802
4а. Ставка податку на прибуток %				25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%
5. Податок на прибуток (4 * 4а% / 100%)				243 620	246 550	249 390	252 120	254 721	256 615	259 450
6. Чистий прибуток / збиток (4-5)				730 861	739 651	748 170	756 361	764 162	769 844	778 351

Таблиця 4

Показники ефективності проектів ТОВ «Карпатнафтохім» Групи «Лукойл-нафтохім» (тис. грн.)

Періоди	Показники											
	Грошовий потік			Коефіцієнт дисконтування			Дисконтований грошовий потік			Накопичений дисконтований грошовий потік		
	Проект А	Проект Б	Проект В	Проект А	Проект Б	Проект В	Проект А	Проект Б	Проект В	Проект А	Проект Б	Проект В
2008	-97458			1			-97458			-97458		
2009	49444			0,8696			42994			-54463		
2010	47007			0,7561			35544			-18919		
2011	43639	-589508	-685163	0,6575	1	1	28692	-589508	-685163	9772	-589508	-685163
2012	39913	-530676	-894017	0,5718	0,8696	0,8696	22821	-461458	-777406	32593	-1050965	-1462569
2013	36592	438799	-659619	0,4972	0,7561	0,7561	18192	331795	-498767	50785	-719170	-1961336
2014	32540	449182	880861	0,4323	0,6575	0,6575	14068	295344	579180	64853	-423826	-1382156
2015	28161	463892	889650	0,3759	0,5718	0,5718	10587	265232	508660	75440	-158694	-873496
2016	22017	479131	898170	0,3269	0,4972	0,4972	7198	238213	446549	82638	79619	-426947
2017	16251	490647	906360	0,2843	0,4323	0,4323	4620	212120	391845	87257	291739	-35102
2018		502629	914162		0,3759	0,3759		188957	343667		480696	308565
2019		518406	919844		0,3269	0,3269		169468	300699		650164	609264
2020		530426	928351		0,2843	0,2843		150780	263895		800944	873159
Післяпрогнозний	43167	5035918	7612258				10672	1244802	1881634	97930	2045746	2754793

Примітки:

Проект А – Будівництво установки з виробництва гранульованої каустичної соди;

Проект Б – Будівництво установки з виробництва емульсійного полівінілхлориду;

Проект В – Будівництво установки з виробництва поліпропілену.

Відповідно до розробленої методології аналізу, рішення щодо реалізації інвестиційно-інноваційних проектів приймаються на основі результатів розрахунків, поданих у табл. 5.

Таблиця 5

**Результати розрахунків ефективності проектів з будівництва установок
ТОВ «Карпатнафтохім» Групи «Лукойл-нафтохім»**

№ п/п	Показники	Проект А	Проект Б	Проект В
1.	Рентабельність інвестицій	1,81	2,95	2,40
2.	Дисконтований обсяг інвестицій (тис. грн.)	121460	1050965	1961336
3.	Дисконтований термін окупності	3 р. 8 міс.	5 р. 8 міс.	7 р. 2 міс.
4.	Чиста теперішня вартість (тис. грн.)	97930	2045746	2754793
5.	Внутрішня норма дохідності, %	43,0	39,3	33,5
6.	Інтегральний показник ефективності проекту	0,97	1,086	0,592

Результати дослідження показали, що будівництво установки мембранного електролізу (проект А) і установки з виробництва твердої каустичної соди дозволить розширити ринки збуту і скоротити витрати за рахунок зменшення орендної плати за залізничні цистерни. Вивід з експлуатації існуючих установок діафрагмового електролізу підвищить екологічну безпеку підприємства, усуне порушення норм та правил безпеки праці. Будівництво установки з виробництва емульсійного полівінілхлориду (ПВХ-Е) дасть змогу поглибити переробку початкової сировини та усунути залежність роботи всього підприємства від коливань ринку на попит вінілхлориду-мономера (ВХМ) завдяки глибшій переробці початкової сировини і унеможливленню залежності від великої кількості напівпродуктів, розширить асортимент товарної продукції (проект Б). Реалізація проекту будівництва установки з виробництва поліпропілену (проект В) дозволить: збільшити випуск готової конкурентоздатної продукції, збалансувати потік пропілену шляхом випуску поліпропілену, зменшити обсяги перевезення вибухонебезпечних продуктів (пропілену).

У четвертому розділі «Обґрунтування впливу факторів ризику та невизначеності на ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності» визначено наукові підходи щодо оцінки та аналізу впливу чинників ризику та інфляції на ефективність інвестиційно-інноваційних проектів для обґрунтування управлінських рішень.

У дисертації визначено та структуровано специфічні види інвестиційних ризиків, методи їх оцінки та аналізу на будівельних підприємствах, а також запропоновано модель оцінки впливу факторів ризику та невизначеності на ефективність інвестиційно-інноваційного проекту (рис. 3).

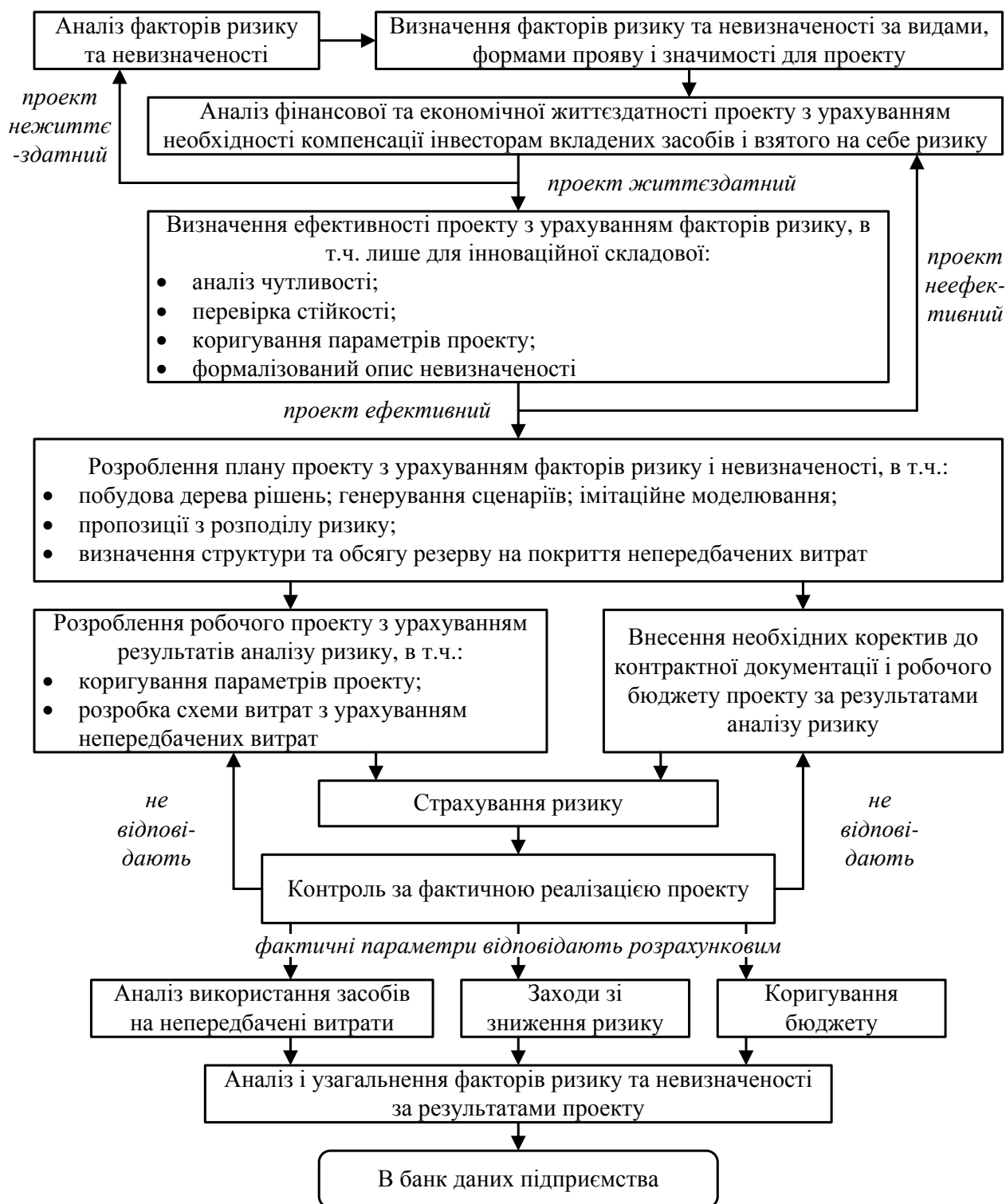

Рис. 3. Схема моделювання оцінки впливу факторів ризику та невизначеності на ефективність інвестиційно-інноваційного проекту

Оцінити вплив випадковості початкових даних на кінцеві показники можливо за допомогою стохастичних моделей, які поділяються на дві групи: аналітичні й імітаційні. Аналітичні стохастичні моделі дозволяють отримати розподіл показника в аналітичній формі тільки в простих випадках.

Алгоритмічний спосіб розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційного проекту виключає можливість застосування цих моделей. Інший підхід пов'язаний з прямим моделюванням динаміки витрат і очікуваних результатів з використанням статистичного методу.

У роботі доведено, що для адекватної оцінки ефективності проекту необхідно мати достатню кількість інформації для формування правдоподібних гіпотез про вірогідний розподіл ключових параметрів проекту. У подібних випадках відсутні дані замінюються величинами, отриманими у процесі імітаційного експерименту. Застосування імітації є особливо ефективним у тих випадках, коли досліджувані процеси надто складні, мають випадкову (стохастичну) природу чи не можуть бути вивчені в реальних умовах. Найбільш прості імітаційні моделі часто використовуються для генерації вихідних даних, що мають деякі припустимі властивості.

У загальному випадку проведення імітаційного експерименту можна розбити на п'ять етапів: встановити взаємозв'язки між початковими і вихідними показниками у вигляді математичного рівняння або нерівності; задати закони розподілу вірогідностей для ключових параметрів моделі; провести комп'ютерну імітацію знань ключових параметрів моделі; розрахувати основні характеристики розподілу ймовірностей початкових та вихідних показників; провести аналіз отриманих результатів та прийняття рішення.

В дисертації запропоновано застосування розробленої автором програми реалізації економіко-математичної моделі інвестиційно-інноваційного проекту методом імітаційного моделювання. При цьому аналіз чутливості до ризику проекту будівництва установки з виробництва поліпропілену виконаний з урахуванням таких чинників: ціни на продукцію, обсягу реалізації, зміни витрат, інвестицій, ставки дисконтування. Результати розрахунків чутливості чистої теперішньої вартості доходу (NPV) до ризику проекту будівництва установки з виробництва поліпропілену розглянуто в межах $\pm 15\%$ від номінальних значень чинників ризику (табл. 6).

За результатами розрахунків визначено, що: NPV – за час здійснення проекту становить 2754793 грн., індекс дохідності більший від 1 і дорівнює 2,4, дисконтований період окупності – 7,2 роки – дещо великий. Це пов'язано з тим, що згідно з проектом необхідно збудувати установку з виробництва поліпропілену, що потребує великих затрат часу. Внутрішня норма дохідності перевищує середній рівень процентної ставки на інвестиційному ринку і становить 33,5%, що робить даний проект привабливим.

Економічна інтерпретація результатів аналізу дозволяє стверджувати, що проект є найбільш чутливим до відхилення витрат, особливо у бік збільшення. Це робить його залежним від впливу зміни цін постачальників, що доцільно враховувати в угодах на постачання будівельних матеріалів, сировини, енергоносіїв. Зростання ціни на 15% призведе до різкого збільшення чистої теперішньої вартості. Проект є найменш чутливим до зміни обсягу капітальних

Таблиця 6

**Аналіз чутливості показників ефективності проекту будівництва
установки з виробництва поліпропілену**

Показники ефективності інвестиційного проекту	Чутливість проекту		Рентабельність інвестицій	Дисконтований обсяг інвестицій, тис. грн.	Дисконтований термін окупності	Чиста теперішня вартість, тис. грн.	Внутрішня норма дохідності
	%	коєф.					
1. Відхилення прогнозних ринкових цін на продукцію (поліпропілен):							
	15%	1,15	3,79	1961336	5 р. 6 міс.	5470974	45,5%
	10%	1,10	3,33	1961336	5 р. 10 міс.	4564361	41,8%
	5%	1,05	2,87	1961336	6 р. 5 міс.	3658799	37,9%
	<i>базовий варіант: 0%</i>	1,00	2,40	1961336	7 р. 2 міс.	2754793	33,5%
	-5%	0,95	1,94	1961336	8 р. 5 міс.	1853229	28,6%
	-10%	0,90	1,49	1961336	>10 років	955828	22,8%
	-15%	0,85	1,03	1961336	>10 років	66422	15,6%
2. Відхилення в прогнозних обсягах реалізації продукції (поліпропілен):							
	15%	1,15	2,77	1961336	6 р. 6 міс.	3475819	37,2%
	10%	1,10	2,65	1961336	6 р. 8 міс.	3235475	36,0%
	5%	1,05	2,53	1961336	6 р. 11 міс.	2995133	34,8%
	<i>базовий варіант: 0%</i>	1,00	2,40	1961336	7 р. 2 міс.	2754793	33,5%
	-5%	0,95	2,28	1961336	7 р. 5 міс.	2514454	32,2%
	-10%	0,90	2,16	1961336	7 р. 9 міс.	2274118	30,9%
	-15%	0,85	2,04	1961336	8 р. 2 міс.	2033783	29,5%
3. Відхилення за операційними витратами:							
	15%	1,15	1,33	1961336	>10 роів	655904	20,6%
	10%	1,10	1,69	1961336	9 р. 6 міс.	1350933	25,5%
	5%	1,05	2,05	1961336	8 р.	2051182	29,8%
	<i>базовий варіант: 0%</i>	1,00	2,40	1961336	7 р. 2 міс.	2754793	33,5%
	-5%	0,95	2,76	1961336	6 р. 7 міс.	3460697	36,9%
	-10%	0,90	3,13	1961336	6 р. 1 міс.	4168235	40,1%
	-15%	0,85	3,49	1961336	5 р. 9 міс.	4876978	43,0%
4. Відхилення за інвестиціями в проект							
	15%	1,15	2,07	2255537	8 р. 1 міс.	2421551	30,0%
	10%	1,10	2,17	2157470	7 р. 9 міс.	2532631	31,1%
	5%	1,05	2,28	2059403	7 р. 5 міс.	2643712	32,3%
	<i>базовий варіант: 0%</i>	1,00	2,40	1961336	7 р. 2 міс.	2754793	33,5%
	-5%	0,95	2,54	1863269	6 р. 10 міс.	2865875	34,9%
	-10%	0,90	2,69	1765203	6 р. 7 міс.	2976959	36,3%
	-15%	0,85	2,85	1667136	6 р. 4 міс.	3088043	37,9%
5. Відхилення за ставкою дисконтування							
	15%	1,15	2,03	1927459	7 р. 7 міс.	1986767	32,8%
	10%	1,10	2,14	1938566	7 р. 5 міс.	2216292	33,0%
	5%	1,05	2,27	1949856	7 р. 3 міс.	2470950	33,3%
	<i>базовий варіант: 0%</i>	1,00	2,40	1961336	7 р. 2 міс.	2754793	33,5%
	-5%	0,95	2,56	1973009	7 р.	3072782	33,8%
	-10%	0,90	2,73	1984881	6 р. 11 міс.	3431060	34,1%
	-15%	0,85	2,92	1996955	6 р. 10 міс.	3837318	34,5%

інвестицій, коливання якого дозволяє залишатися чистій теперішній вартості позитивною величиною (рис. 4).

Аналогічні розрахунки чутливості NPV до зміни параметрів проекту проведені на підприємствах ВАТ «Івано-Франківськцемент», ТОВ «Карпатнафтохім», ВАТ «Івано-Франківськбуд».

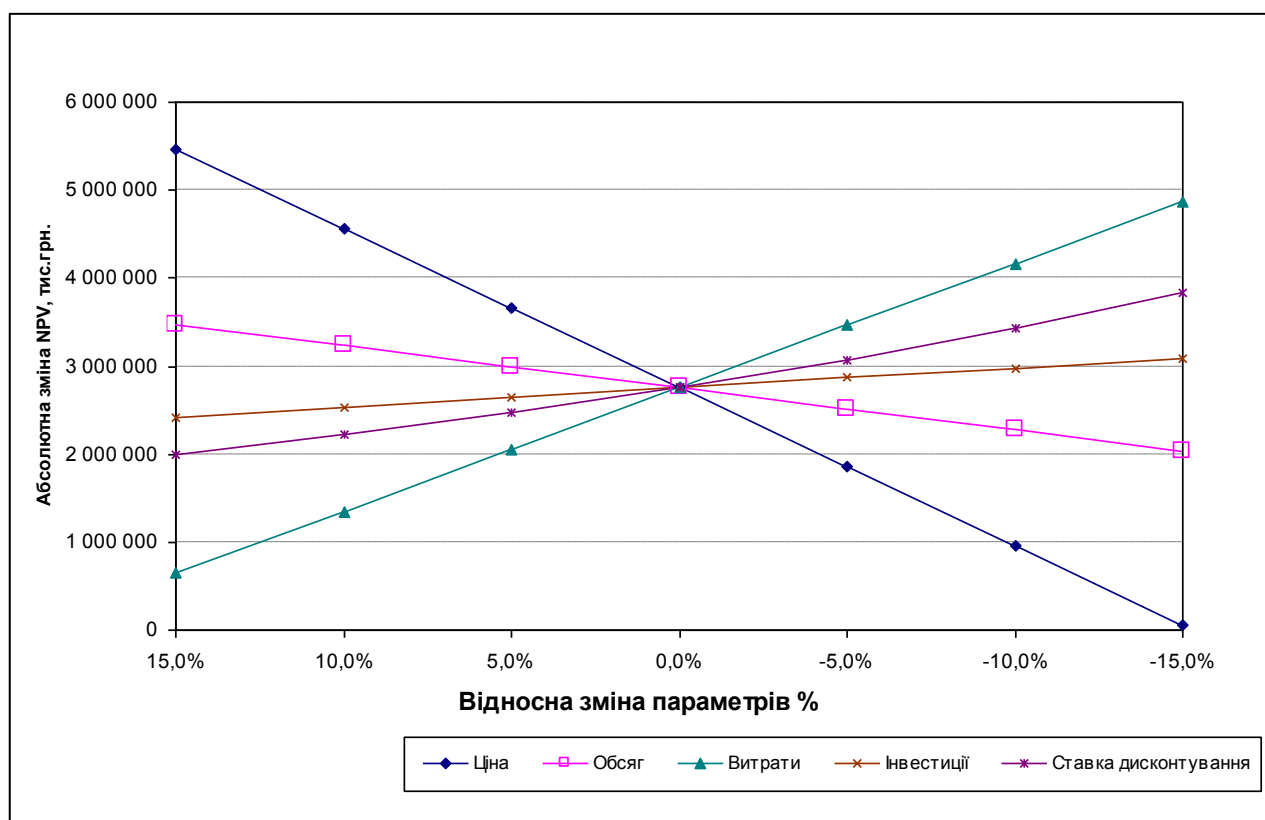

Рис. 4. Оцінка чутливості NPV до зміни параметрів проекту будівництва установки з виробництва поліпропілену

Зважаючи на суттєву роль інфляції у розвитку інвестиційної активності підприємств, її негативний вплив можна врахувати, заклавши в основу розрахунку песимістичні прогнози і оцінки. Розрахунок ефективності проекту з урахуванням інфляції можна здійснити на номінальній або реальній основі. При виборі методу доцільно враховувати співвідношення середньозважених процентних ставок на ринку та грошові потоки.

Дослідження дозволило встановити відсутність об'єктивних причин для урахування нерівномірності інфляції на динамічному ринку і закладати в розрахунки ставки дисконту, що змінюються в часі: прогнози зміни цих ставок через високий рівень невизначеності, скоріше за все, не підтвердяться, а на результат чистої теперішньої вартості проекту змінні ставки практично не вплинуть.

Прийняті в міжнародній практиці спрощені підходи до визначення рівня інфляції в умовах нестабільної економіки можуть дати значне відхилення через високі ставки рентабельності, характерні для ринків, що розвиваються.

На етапі прийняття інвестиційних рішень необхідний якісний аналіз впливу макроекономічних факторів на інвестиційно-інноваційну діяльність

підприємства. Тому для оцінки впливу інфляції, аби спрогнозувати її ймовірність, необхідно застосовувати методи експертних оцінок та екстраполяції, що дозволяють встановити вплив інноваційних процесів на звичайну господарську діяльність підприємства.

У п'ятому розділі «Оцінка впливу інвестиційно-інноваційних процесів на ефективність господарської діяльності підприємств» запропоновано методичні підходи до аналізу впливу ціноутворення на ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства на основі оцінки діючих методів ціноутворення в будівництві та зарубіжного досвіду. Проведено аналіз взаємозв'язку між показниками ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності та показниками господарської діяльності підприємств.

На основі дослідження існуючих методів ціноутворення в будівництві доведено, що вони недостатньо ефективні для здійснення прогнозних кошторисних розрахунків, тому в світовій практиці дедалі більшого розвитку набуває метод формування банку даних про натуральні та вартісні показники будівництва об'єктів. Враховуючи сучасні умови господарювання, в будівництві доцільно застосовувати ресурсно-ранжувальний метод ціноутворення, який має такі переваги: дає змогу скоротити час і обсяги розрахунків шляхом вилучення з розгляду ряду дрібних позицій, що практично не впливають на вартість будівництва об'єкту; дає можливість оперувати незначною кількістю позицій-представників; враховує динаміку та коливання цін на виконання робіт, устаткування і матеріали; забезпечує прозорість та ефективність кошторисних розрахунків на будівництво; дає змогу погоджувати інтереси замовника.

В роботі доведено, що взаємозв'язок між показниками господарської діяльності дає можливість визначити ступінь впливу реалізованих інвестиційно-інноваційних проектів на зростання доданої вартості і прибутку, покращення конкурентоспроможності продукції та зміну рентабельності майна і власного капіталу. Встановлено послідовність проведення аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності, враховуючи зміну узагальнюючих та аналітичних показників операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що дозволить ефективніше здійснювати господарську діяльність і досягати максимального економічного ефекту.

В роботі обґрунтовано послідовність розрахунків показників операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства з метою збалансованості доходів і витрат на будь-якому етапі реалізації інвестиційно-інноваційного проекту. Запропоновано прийняття управлінських рішень на основі аналізу впливу інвестиційно-інноваційних проектів на ефективність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства (рис. 5).

Завданням аналізу є підготовка експертного висновку про фінансову стійкість і ефективність інвестиційно-інноваційного проекту з метою узагальнення даних щодо виявлення доцільності та оцінки можливостей його реалізації. Враховуючи нові умови господарювання, при здійсненні уточненого

розрахунку економії від зниження собівартості продукції внаслідок дії техніко-економічних факторів доцільно враховувати такі припущення:

– при розробленні плану розрахунок економії від зниження собівартості за техніко-економічними факторами проводити на основі цін, що діють на кінець попереднього року, оскільки на момент складання плану дані про ціни за звітний рік відсутні;

– на стадії розроблення плану собівартості продукції в умовах інфляції важко точно визначити реальну зміну цін за основними елементами витрат, що формують собівартість.

Акцентовано, що з метою недопущення істотного спотворення показників собівартості індекс зміни цін необхідно виділяти як самостійний фактор при розрахунках і проведенні економічного аналізу зміни собівартості в результаті підвищення техніко-економічного рівня виробництва.

Рис. 5. Вплив інвестиційно-інноваційних процесів на ефективність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства

В роботі доведено, що оцінка впливу інвестиційно-інноваційного процесу на приріст валового прибутку і чистого прибутку загалом по підприємству здійснюється в такій послідовності:

а) визначення приросту названих показників внаслідок спільної дії всієї сукупності техніко-економічних факторів;

б) розрахунок приросту валового прибутку і чистого прибутку безпосередньо внаслідок науково-технічних заходів;

в) визначення частки приросту валового прибутку і чистого прибутку в загальному обсязі такого приросту загалом по підприємству.

Використання пропонованої послідовності дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі монокритеріального підходу до оцінки впливу інвестиційно-інноваційного процесу на результати операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі виявлення та узагальнення процесів інвестиційно-інноваційної активності підприємств, а також концептуалізації новітніх підходів до аналізу її ефективності запропоновано нове бачення і вирішення актуальної наукової проблеми – формування теоретичних і методологічних засад аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств з будівництва об'єктів та впровадження нових технологій в умовах нестабільного ринкового середовища. Найважливішими науковими результатами дослідження є такі:

1. Враховуючи тісний взаємозв'язок інвестиційної та інноваційної діяльності, можна зробити висновок, що дані процеси доцільно розглядати як окремих напрям діяльності, під яким слід розуміти об'єктивно обумовлений, системний, цілеспрямований комплекс заходів з метою отримання прибутку або іншого ефекту, що потребують обґрунтування необхідних інвестицій, пошуку та вибору інвестиційних ресурсів для реалізації наукових розробок, принципово нових видів продукції, техніки і технологій.

2. Дослідження еволюції теорії інвестиційно-інноваційного розвитку та узагальнення методологічних підходів дало змогу сформулювати сутність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності як цілісного структурно-відокремленого етапу, організаційно пов'язаного з іншими етапами комплексного економічного аналізу. Це дозволяє поліпшити оцінювання показників ефективності проектів, оптимізації портфельних інвестицій, дохідності операцій із конкретними фінансовими активами, інвестиційно-інноваційної чутливості та забезпечення беззбитковості.

3. Системне дослідження підтвердило, що в нових умовах господарювання ефективний варіант організації збору й систематизації обліково-аналітичної інформації можливий за умови застосування на підприємстві комплексу показників оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності за напрямками,

характером і джерелами інформації. Такий підхід додає дієвості опрацюванню обліково-аналітичної інформації, оскільки скорочується розрив між проведенням аналізу і використанням його результатів.

4. Враховуючи сучасний стан будівельної галузі, для підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності її підприємств запропоновано: систематично здійснювати маркетингові дослідження в регіоні обслуговування для визначення переліку об'єктів будівництва і власних виробничих потужностей; розвивати нові форми забезпечення будівельних підприємств засобами механізації та розробити механізм управління інвестиційно-інноваційними проектами, що сприятиме зниженню собівартості будівельно-монтажних робіт та підвищенню рентабельності виробництва, поліпшенню якості продукції, поліпшенню взаємин учасників інвестиційно-інноваційного проекту, формуванню інтегрованих структур.

5. На основі аналізу наукового доробку вчених-економістів для підвищення оцінки ефективності інвестиційно-інноваційних проектів обґрунтовано необхідність застосування методу оцінки адаптованої чистої теперішньої вартості, які рекомендується використовувати для контролю за дефіцитом вільних грошових коштів, дасть змогу робити висновки про фінансову спроможність проекту, впроваджувати та корегувати методи розрахунку.

6. В дисертації опрацьовано модифікований варіант кількісно-якісного аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності, що передбачає дворівневе оцінювання: кількісне – шляхом формування системи інтегрованих показників, якісних, що базується на побудові діаграми, яка дає змогу одночасно відображати наочність результатів розрахунків інтегральних показників. Даний підхід надає в процесі проведення аналізу більш розширену інформацію, що дозволяє виявити недоліки в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємства.

7. Запропонована узагальнена процедура аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності є універсальною і може використовуватися при розв'язанні будь-яких завдань створення виробничих інновацій. Вибір конкретної схеми такого аналізу обумовлений метою дослідження, вимогами до отриманих результатів і вибраними методами аналізу. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах нестабільності є одним з основних елементів підвищення ефективності процесу створення інновацій та інвестиційно-інноваційної діяльності в цілому.

8. Для забезпечення повноти аналізу грошових потоків підприємств доведено необхідність застосування показників фінансової стійкості та структури капіталу, рентабельності, прибутковості. Використання зазначених показників у комплексі підтверджує їх практичну значимість і дає підприємствам змогу достовірно оцінити фінансово-господарську діяльність, взаємозв'язок та вплив окремого виду діяльності на загальні результати, оперативно приймати рішення щодо поліпшення використання інвестиційно-інноваційних ресурсів.

9. Результативним напрямом розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в роботі визначено обґрунтування методичних підходів до розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. Розроблено блок-схему розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційного проекту. Розрахунки за пропонованою методикою є необхідною умовою для впровадження інновацій та їхнього використання на підприємствах будівельної галузі, що призведе до створення сприятливого інноваційного середовища, забезпечить перетворення наукових ідей і розробок в інновації, впровадження їх у виробництво, в також збереження та розвиток будівельної галузі. Модель комплексного експерименту апробовано на підприємствах із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій.

10. Проведене дослідження доцільності будівництва у ТОВ «Карпатнафтохім» Групи «Лукойл-нафтохім» будівництва установки мембранного електролізу і установки з виробництва твердої каустичної соди дозволить розширити ринки збуту і скоротити витрати за рахунок зменшення орендної плати за залізничні цистерни; вивід з експлуатації існуючих установок діафрагмового електролізу підвищить екологічну безпеку підприємства, усуне порушення норм та правил безпеки праці. Будівництво установки з виробництва емульсійного полівінілхлориду (ПВХ-Е) дасть змогу поглибити переробку початкової сировини та усунути залежність роботи всього підприємства від коливань ринку на попит вінілхлориду-мономера (ВХМ) завдяки глибшій переробці початкової сировини і унеможливленню залежності від великої кількості напівпродуктів; розширить асортимент товарної продукції. Реалізація проекту будівництва установки з виробництва поліпропілену дозволить: збільшити випуск готової конкурентоздатної продукції, збалансувати потік пропілену шляхом випуску поліпропілену, зменшити обсяги перевезення вибухонебезпечних продуктів (пропілену).

11. Для отримання найточніших результатів доцільно застосовувати метод сценаріїв і метод імітаційного моделювання, оскільки вони дають змогу максимально враховувати всі взаємозв'язки між початковими показниками інвестиційно-інноваційного проекту. Запропоновану схему оцінювання та аналізу факторів ризику можуть використовувати підприємства будівельної галузі, які запроваджують систему ризик-менеджменту, щоб уникнути кризи в умовах невизначеного ринкового середовища.

12. Негативний вплив на успішну реалізацію інвестиційно-інноваційного проекту здійснюють валютний та інфляційний ризики. Для їх нейтралізації автором розроблено модель визначення реального фінансового результату від реалізації проекту, що базується на розрахунку коефіцієнта, який виражає залежність реального грошового потоку від рівня інфляції та зміни курсу валют. Дана модель дає можливість зробити обґрунтовані висновки, що для збільшення реальних фінансових результатів від реалізації інвестиційних проектів необхідним є зниження рівня інфляції та підвищення курсу національної валюти.

13. Використання ресурсно-ранжувального методу ціноутворення в будівництві допоможе реалізувати пошукову функцію аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності і дасть змогу врахувати динаміку та коливання цін на виконання робіт, устаткування і матеріали, забезпечити прозорість і ефективність кошторисних розрахунків на будівництво, погодити інтереси замовників (інвесторів) та підрядника.

14. Взаємозв'язок між показниками ефективності інвестиційно-інноваційних проектів та показниками господарської діяльності підприємства уможлиблює визначення ступеня впливу реалізованих інвестиційно-інноваційних проектів на зростання доданої вартості і прибутку, поліпшення конкурентоспроможності продукції та зміну рентабельності майна і власного капіталу. Обґрунтована послідовність здійснення інвестиційно-інноваційного аналізу, враховуючи зміну узагальнюючих й аналітичних показників операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, дасть змогу ефективніше здійснювати операційну діяльність і максимально досягнути економічного ефекту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, підручники, посібники

1. Микитюк П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль : Екон. думка, 2007. – 296 с. (17,2 друк. арк.).

2. Микитюк П. П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2009. – 304 с. (17,4 друк. арк.).

3. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. П. Микитюк. – К. : Центр навчальної л-ри, 2007. – 400 с. (25,0 друк. арк.).

4. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с. (25,0 друк. арк., особисто авторів належить 16,8 друк. арк.; розділи 3,5,6,7,9,10,11).

5. Микитюк П. П. Менеджмент організацій: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / П. П. Микитюк, – Тернопіль : ТНЕУ, Екон. думка, 2010. – 356 с. (20,3 друк. арк.).

Публікації у наукових фахових виданнях

6. Микитюк П. П. Аналіз інноваційної діяльності в Україні: проблеми та шляхи її вирішення / П. П. Микитюк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Спецвипуск 22. Частина II. – Ужгород, 2007. – С. 82-87 (0,35 друк. арк.).

7. Микитюк П. П. Аналіз інноваційної діяльності підприємств з експорту та імпорту будівельних матеріалів / П. П. Микитюк // Економічний простір: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – № 19. – С. 181-190 (0,40 друк. арк.).
8. Микитюк П. П. Аналіз платоспроможності та ліквідності будівельної фірми / П. П. Микитюк // Вісн. Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль, 2000. – № 11. – С. 170-173 (0,25 друк. арк.).
9. Микитюк П. П. Аналіз фінансових результатів грошових потоків від інноваційної діяльності/ П. П. Микитюк // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. – Рівне, 2008. – Ч. 2. Вип. 4 (44).– С. 312-114 (0,35 друк. арк.).
10. Микитюк П. П. Державні механізми стимулювання інноваційного розвитку економіки / П. П. Микитюк // Вісн. Терноп. держ. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2006. – Вип. 2. – С. 68-76 (0,35 друк. арк.).
11. Микитюк П. П. Застосування комп'ютерних програм при підготовці та аналізі бізнес-планів інвестиційних проектів / П. П. Микитюк // Вісн. Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль, 2001. – № 18. – С. 253-257 (0,30 друк. арк.).
12. Микитюк П. П. Методи визначення ефективності інноваційних проектів на підприємствах будівельної галузі / П. П. Микитюк // Вісн. Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2008. – № 3. – С. 99-106 (0,35 друк. арк.).
13. Микитюк П. П. Методи визначення ризику і вибору найменших ризикових варіантів інвестиційних і фінансових рішень / П. П. Микитюк // Наукові записки: Зб. наук. пр. каф. екон. аналізу. – Тернопіль : Екон. думка, 2003. – Вип. 12, ч. 1. – С. 183-186 (0,15 друк. арк.).
14. Микитюк П. П. Методологічні підходи до організації аналізу фінансового стану будівельної фірми / П. П. Микитюк // Ужгородський науковий вісник. Сер. Економіка. – Ужгород, 2000. – Вип. 6. – С. 248-253 (0,35 друк. арк.).
15. Микитюк П. П. Науково-технологічне передбачення як механізм інноваційного розвитку / П. П. Микитюк // Формування ринкової економіки. Зб. наук. праць. Спец. вип. Економіка підприємства: теорія і практика. – Ч. II. – К. : КНЕУ, 2008. – С. 453-467 (0,45 друк. арк.).
16. Микитюк П. П. Організація інноваційної діяльності на підприємстві: принципи, завдання, спрямованість / П. П. Микитюк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: глобалізація та євро інтеграція (Збірник наукових праць) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2008. – Вип. 1(69). – С. 138-145 (0,30 друк. арк.).
17. Микитюк П. П. Особливості економічної оцінки ефективності інноваційних проектів / П. П. Микитюк // Наукові записки: Зб. наук. пр. каф. екон. аналізу / Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль: Екон. думка, 2004. – Вип. 13, ч.1. – С. 133-137 (0,25 друк. арк.).
18. Микитюк П. П. Оцінка впливу ризику та невизначеності на ефективність інвестицій / П. П. Микитюк // Науковий вісник Чернівецького

національного університету: Збірник наукових праць. Економіка. – Чернівці: «Рута», 2007. – Вип. 334. – С. 64-67 (0,35 друк. арк.).

19. Микитюк П. П. Оцінка ефективності інновацій з використанням методів імітаційного моделювання на підприємствах будівельної галузі / П. П. Микитюк // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 22/1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С. 192-203 (0,40 друк. арк.).

20. Микитюк П. П. Оцінка факторів впливу на фінансовий стан будівельної фірми / П. П. Микитюк // Наукові записки: Зб. наук. пр. каф. екон. аналізу / Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль : Екон. думка, 2000. – С. 72-76 (0,30 друк. арк.).

21. Микитюк П. П. Перепони інноваційного розвитку економіки та шляхи їх подолання / П. П. Микитюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Економіка. – Тернопіль, 2005. – № 18. – С. 36-39 (0,25 друк. арк.).

22. Микитюк П. П. Питання розбудови інноваційної інфраструктури України / П. П. Микитюк // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – Хмельницький, 2008. – № 3. – С. 68-72 (0,30 друк. арк.).

23. Микитюк П. П. Принципи і методи аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проектів / П. П. Микитюк // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2007. – № 2 (108). – С. 205-210 (0,30 друк. арк.).

24. Микитюк П. П. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні / П. П. Микитюк // Світ фінансів. – Тернопіль, 2008. – Вип. 1 (12). – С. 94-99 (0,30 друк. арк.).

25. Микитюк П. П. Процедури інвестиційно-інноваційного аналізу на підприємствах будівельної галузі / П. Микитюк // Вісник Терноп. нац. екон. ун-ту. – 2009. – № 3. – С. 105-111 (0,35 друк. арк.).

26. Микитюк П. П. Стратегія інноваційного розвитку в Україні / П. П. Микитюк // Регіональна бізнес-економіка та управління. Науковий, виробничо-практичний журнал Вінницького фінансово-економічного університету. – 2006. – № 12. – С. 20-26 (0,30 друк. арк.).

27. Микитюк П. П. Стратегія регіональної інноваційної політики / П. П. Микитюк // Наукові записки: Зб. наук. пр. каф. екон. аналізу / Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль: Екон. думка, 2005. – Вип. 14. – С. 62-65 (0,30 друк. арк.).

28. Микитюк П. П. Фактор часу в аналізі ефективності інвестицій: теоретико-методологічний аспект / П. П. Микитюк // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – Хмельницький, 2007. – № 1. – С. 17-22 (0,25 друк. арк.).

29. Микитюк П. П. Формування інвестиційної стратегії фірми / П. П. Микитюк, І. Є. Давидович // Вісник Терноп. акад. народ. госп-ва. – 2002. – Вип. 7/2. – С. 97-100 (0,3 друк. арк., особисто автору належить 0,2 друк. арк.).

Публікації у інших наукових виданнях

30. Микитюк П. П. Аналіз впливу науково-технічних заходів на ефективність інвестиційної діяльності підприємств будівельного комплексу / П. П. Микитюк // I Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку» (22-24 квітня 2009 р., м. Макіївка) : Збірник тез. – Макіївка, 2009. – Т. 1.– С. 235-238 (0,15 друк. арк.).

31. Микитюк П. П. Аналіз стану та забезпеченості основними засобами будівельних організацій та шляхи підвищення рівня механізації / П. П. Микитюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації» (22-24 жовтня 2008 р.). – Тернопіль : Екон. думка, 2008. – С. 315-317 (0,20 друк. арк.).

32. Микитюк П. П. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / П. П. Микитюк // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Тези доп. (24-26 жовтня). – Тернопіль, 2007. – С. 120-122 (0,15 друк. арк.).

33. Микитюк П. П. Бюджетні важелі активізації інноваційного процесу в Україні / П. П. Микитюк // Ефективність інвестиційного процесу в Україні: стан, проблеми і перспективи: Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Тернопіль: Принтер-інформ, 2005. – С. 72-77 (0,30 друк. арк.).

34. Микитюк П. П. Вплив інвестицій та інновацій на активізацію господарської діяльності підприємства / П. П. Микитюк // Економіка підприємства: теорія та практика : зб. мат. II міжнародної науково-практичної конференції. 13-14 березня 2008 р. – К. : КНЕУ, 2008. – С.294-296 (0,15 друк. арк.).

35. Микитюк П. П. Вплив наявності, розміщення і використання ресурсів підприємства на його фінансовий стан / П. П. Микитюк // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса, 2000. – № 7. – С. 308-313 (0,35 друк. арк.).

36. Микитюк П. П. Деякі особливості економічної оцінки ефективності інвестицій в інновації будівельних підприємств / П. П. Микитюк // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави» (29-30 жовтня 2008 р.). – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. – Т. 7.– С.68-71 (0,20 друк. арк.).

37. Микитюк П. П. Завдання та спрямованість організації інноваційної діяльності на підприємстві / П. П. Микитюк // Збірник тез та доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції до 30-ти річчя факультету

банківського бізнесу Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Астон, 2008. – С. 161-162 (0,10 друк. арк.).

38. Микитюк П. П. Застосування програмних продуктів для оцінки інвестиційно-інноваційних проектів на основі методів імітаційного моделювання грошових потоків на підприємствах будівельної галузі / П. П. Микитюк // II Міжнародна науково-практична конференція «Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес»: Збірник наукових праць. В 3 т.– Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. – Т. 2. – С. 46-51 (0,25 друк. арк.).

39. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / П. П. Микитюк // Проблеми і перспективи функціонування інноваційної системи держави в умовах глобалізації: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції. (27-28 верес. 2007 р.). – Луцьк : РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – С.25-26 (0,10 друк. арк.).

40. Микитюк П. П. Методичні підходи до аналізу ефективності інноваційної діяльності підприємства / П. П. Микитюк // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль : Екон. думка, 2007. – Вип. 1(17). – С. 166-170 (0,25 друк. арк.).

41. Микитюк П. П. Методологічні аспекти аналізу ефективності інноваційно-інвестиційних проектів / П. П. Микитюк // Тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції «XXI століття: Наука. Технологія. Освіта» (31 травня-1 червня. 2007 р.) – Мукачево : Мукачівський технологічний інститут, 2007. – С. 143-144 (0,10 друк. арк.).

42. Микитюк П. П. Методологічні засади оцінки ефективності інноваційних проектів / П. П. Микитюк // Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні реформи у контексті інтелектуального вибору України» Збірник наукових праць. – Т. 6. – Дніпропетровськ: ПАБА, 2008. – С. 34-37 (0,15 друк. арк.).

43. Микитюк П. П. Особливості оцінки ефективності інвестицій в інновації/ П. П. Микитюк // Збірник наукових праць професорсько-викладацького складу інституту економіки і менеджменту інвестицій. – Тернопіль : Екон. думка, 2003. – Вип. 1. – С. 23-30 (0,15 друк. арк.).

44. Микитюк П. П. Оцінка інноваційного потенціалу та аналіз виконання інноваційних проектів на підприємствах будівельної галузі / П. П. Микитюк // Реформування економіки України: стан та перспективи. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 листопада 2008 р.) – К. : МІБО КНЕУ, 2008. – С. 100-106 (0,25 друк. арк.).

45. Микитюк П. П. Оцінка інноваційної діяльності підприємства та науково-технічного потенціалу Тернопільської області / П. П. Микитюк //

Проблеми економіки й управління в промислових районах: Зб. наук. праць: в 2 т. / НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2008. – Т. 1. – С. 30-33 (0,30 друк. арк.).

46. Микитюк П. П. Принципи і методи аналізу інвестиційно-інноваційних проектів / П. П. Микитюк // Наукові записки: Зб. наук. пр. фак. економіки і менеджменту інвестицій / Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2006. – Вип. 1. – С. 37-46 (0,40 друк. арк.).

47. Микитюк П. П. Проблеми формування ринку інноваційної продукції та забезпечення захисту інтелектуальної власності / П. П. Микитюк // Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 21-22 листопада 2007 р. – Тернопіль : Екон. думка, 2007. – С. 506-508 (0,15 друк. арк.).

48. Микитюк П. П. Проблемні питання щодо впровадження інновацій на підприємствах Тернопільської області / П. П. Микитюк // «Проблеми економіки й управління у промислових регіонах», тези доповідей міжрегіональної науково-практичної конференції (22-24 травня 2008 р.). – Запоріжжя : ЗНТУ, 2008 – С. 216-219 (0,15 друк. арк.).

49. Микитюк П. П. Теоретичні аспекти і суть інноваційного аналізу на підприємствах будівельної галузі / П. П. Микитюк // Економічний аналіз: Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2008. – Вип. 3 (19). – С. 197-200 (0,35 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Микитюк П. П. Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств: теорія і практика. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2011.

У дисертації на основі узагальнення сутнісних аспектів аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі сформовано теоретико-методологічні підходи до аналізу ефективності цієї діяльності.

Обґрунтовано доцільність практичного застосування запропонованих методичних підходів до оцінки та аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі на основі сформованої методології аналізу інвестиційно-інноваційних проектів. Розроблено послідовність розрахунків порівняльно-аналітичних показників ефективності

інвестиційно-інноваційних проєктів, яка дозволяє отримати достовірну оцінку їх ефективності.

Удосконалено методологію оцінки та аналізу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності із застосуванням методів імітаційного моделювання в умовах інфляції та ризику; механізм оцінки й аналізу ефективності інвестиційно-інноваційних проєктів залежно від виду інновацій, що дасть змогу встановити їх мультиплікативний вплив на ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств із будівництва об'єктів та впровадження нових технологій;

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, інвестиційно-інноваційна діяльність, інвестиційно-інноваційний проєкт, аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності, ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності, імітаційне моделювання, інтегральні показники ефективності, аналіз ефективності інвестиційно-інноваційних проєктів.

АННОТАЦІЯ

Микитюк П. П. Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств: теорія і практика. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет. – Тернополь, 2011.

В диссертации проведено комплексное исследование вопросов анализа инвестиционно-инновационной деятельности предприятий строительной отрасли Украины, раскрыта экономическая сущность понятия инвестиционно-инновационной деятельности, дана классификация принципов оценки инвестиционно-инновационных проектов в условиях рыночной экономики.

Предложена последовательность оценки эффективности инвестиционно-инновационных проектов, которая включает в себя структурированные блоки в форме методических рекомендаций. Их реализация дает возможность принимать обоснованные управленческие решения по вопросам повышения эффективности инвестиционно-инновационной деятельности на строительных предприятиях. Представлена и расширена система показателей эффективности инвестиционно-инновационных проектов и сформированы принципы, которые обеспечивают оценку эффективности инвестиционно-инновационных проектов.

Рассмотрены теоретические основы, а также вопросы организации и методики анализа инвестиционно-инновационной деятельности предприятия, уточнена сущность и классификация инвестиционно-инновационных проектов, определены направления усовершенствования экономического анализа

инвестиционно-инновационной деятельности в условиях трансформации экономики.

С целью отображения методологических аспектов определения эффективности инвестиционно-инновационных проектов на предприятиях, а также для эффективного управления их инвестиционно-инновационной деятельностью предложены пути усовершенствования анализа инвестиционно-инновационной деятельности, проанализированы показатели эффективности инвестирования и определено их влияние на принятие управленческих решений.

Разработана концепция оценки эффективности инвестиционно-инновационных проектов на строительных предприятиях Украины и методология анализа эффективности инвестиционно-инновационных проектов, которая учитывает зарубежный опыт и специфику осуществления процесса инвестирования в Украине.

Предложена методика анализа эффективности инвестиционно-инновационных проектов строительных предприятий, которая основывается на отечественном методологическом анализе с использованием западного опыта.

Предложена последовательность осуществления расчетов эффективности инвестиционно-инновационных проектов для использования и практического применения на предприятиях, что позволит принимать стратегические решения и определять степень влияния факторов на выбор и реализацию инвестиционно-инновационных проектов на предприятиях строительной отрасли.

Разработана методика анализа эффективности инвестиционно-инновационной деятельности, учитывающая фактор риска и применяемая для определения, сравнения и обоснования альтернативных управленческих решений и проектов, а также при проведении предпроектных мероприятий. При анализе риска инвестиционно-инновационного проекта и его осуществления предложено рассматривать: потери от риска; потери по одному из направлений «портфеля инвестиций»; максимально возможные убытки. Для определения уровня риска при инвестировании рекомендовано применять статистический метод, метод целесообразности расходов, экспертных оценок, аналитический метод и сопоставления аналогов. Предложена общая блок-схема анализа эффективности инвестиционно-инновационной деятельности предприятий строительной отрасли, позволяющая оценить финансовое и имущественное состояние предприятия, степень достаточности капитала для текущей деятельности, потребность в дополнительных источниках финансирования.

Разработан механизм оценки и анализа эффективности инвестиционно-инновационных проектов в зависимости от вида инноваций, что позволяет установить их мультипликационное влияние на эффективность инвестиционно-инновационной деятельности предприятий строительной отрасли.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инновационная деятельность, инвестиционно-инновационная деятельность, инвестиционно-инновационный проект, анализ инвестиционно-инновационной деятельности,

анализ эффективности инвестиционно-инновационной деятельности, имитационное моделирование, интегральные показатели эффективности, анализ эффективности инвестиционно-инновационных проектов.

ANNOTATION

Mykytyuk P. P. Analysis of the efficiency of investment and innovation in enterprise activity: Theory and Practice. – Manuscript.

Dissertation for search of academic degree of Doctor of Economics with specialty 08.00.09 – Accounting, Analysis and Audit (by sector). – Ternopil National Economic University. – Ternopil, 2011.

The dissertation presents results of theoretical, methodological and practical approaches to analyzing the efficiency of investment and innovation activity of the construction industry. It was generalized the nature of the investment and innovation analysis

It has been proved the sense of practical application of proposed guidelines for evaluating and analyzing the efficiency of investment and innovation activities of enterprises building complex methods based on analysis of investment and innovation projects. It was proposed the calculations and analysis of comparative performance indicators of investment and innovation projects, which offer an accurate assessment of the effectiveness of investment and innovation projects.

It has been improved the methodology of evaluating and analyzing the efficiency of investment and innovation activities using the methods of simulation in terms of inflation and risk. It has been considered dynamic evaluation approaches, evaluation methods, depending on the type of innovation that will give possibility to increase a multiplier effect on the efficiency of investment and innovation activity of construction of production facilities and introduction of new technologies.

Key words: investment activities, innovation activities, investment and innovation, investment and innovation projects, analysis of investment and innovation activities, efficiency of investment and innovation activities, simulation, integrated performance, efficiency analysis of investment and innovation projects.

Підписано до друку 19.05.2011 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 1,9 Зам. № А002-23. Тираж 150 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.

Віддруковано у ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”
46020 Тернопіль, вул. Львівська, 11
тел. (0352) 47-58-72